

MEF VA Honne 2022

9.02.2022

Hamar Pukk og Grus As.

Rune T Lund

**Utvikling miljø og bærekraft.
EPD og TSM**

EPD og TSM

Mye miljø i dagens marked

- Hvorfor en miljødeklarasjon?
- «Alt» skal være miljø og «fotavtrykk» i dag?
- Bærekraftsmål, FN
- «Vi» er kanskje av de verste?
- Hvor mye verstinger er vi?
- Finnes det varianter og forskjeller?
- Hvordan kan vi finne forskjellene?
- ?

EPD og TSM

Hva er det?

EPD

- En miljødeklarasjon er et kortfattet dokument som oppsummerer miljøprofilen til en komponent, et ferdig produkt eller en tjeneste på en standardisert og objektiv måte.
- Environmental, miljø
- Product, produkt
- Declaration. deklarasjon

EPD og TSM

Hva er det?

TSM

Towards Sustainable Mining

Bærekraft i Norsk Bergindustri

EPD og TSM

Hva er det?

TSM

- Towards Sustainable Mining
- Ved bruk av bærekraftig gruvedrift.

- **TSM** er et gjennomprøvd rapporteringsprogram som er i bruk i flere land rundt om i verden. Programmet bidrar til å sikre god dialog med interessegrupper, lokalsamfunn og urbefolkning (ILU), innføre bedre miljøstandarder og forplikter selskapene til å øke sikkerheten for ansatte og omliggende områder. Som et ledd i bergindustriens strategi i å styrke bærekraftsarbeidet, knyttes TSM opp mot flere av FNs 17 bærekraftsmål.
- **TSMs kjernestyrker er:**
  - **Ansvarlighet:** Vurderinger blir utført på virksomhetsnivå. Dette gir lokalsamfunnene innsyn i hvordan en nærliggende gruve, steinbrudd eller pukkverk klarer seg.
  - **Åpenhet:** Medlemmene forplikter seg til et sett med TSM-prinsipper og rapporterer resultatene årlig mot programmets 30 indikatorer. Resultatene fra hver virksomhet er offentlig tilgjengelige og verifiseres eksternt hvert tredje år.
  - **Troverdighet:** TSM inkluderer løpende samråd med et nasjonalt rådgivende panel - Referansegruppen. Denne gruppen bistår medlemmer og interessegrupper med å fremme dialog, forbedre bransjens resultater og forme programmet for kontinuerlig fremgang.
  - **Årsrapportering:** Virksomhetene vurderer selv resultatene årlig mot hver av programmets indikatorer på tvers av de åtte protokollene. De tildeler en bokstavkarakter til hver indikator som gjenspeiler deres ytelse, alt fra nivå C til nivå AAA. Disse karakterene blir offentliggjort på Norsk Bergindustri nettside. Nye medlemmer har tre år på seg til å starte offentlig rapportering for å gi en mulighet til å trene ansatte og integrere TSM i sin virksomhet.

EPD og TSM

TSM

- **TSM** er bergindustriens forpliktelse til ansvarlig drift av virksomhetene.
- Det er et verktøy med et sett med indikatorer for å bedre ytelsen og sikre at viktige elementer blir håndtert ansvarlig.
- I tråd med TSMs prinsipper skal medlemmene demonstrere godt lederskap ved å:
  - Forplikte seg til sikkerheten og helsen til de ansatte og omgivelsene
  - Drive best mulig miljøpraksis
  - Engasjere seg i lokalsamfunn

EPD og TSM

EPD

- For pukk/grus er det en miljødeklarasjon på massene som sier noe om klimaavtrykket ved å lage 1 tonn masse.
- Utarbeidelse av EPD er spesifisert i standardene EN 15408 og ISO 14045.
- Miljømerking og Deklarasjon og på grunnlag av LCA.
- Kunden skal kunne sammenligne miljøprofil og foreta en vurdering og et valg basert på miljødeklarasjonen.
- Verdiene er til nå mest bruk av produsenter som bruker pukk/grus i sine produkter. Verdiene legges inn i de respektives EPD kalkulatorer for utregning av det totale CO2 avtrykket 1 tonn produkt har.
- [EPD eiere - EPD Norge \(epd-norge.no\)](http://epd-norge.no)

Produktbeskrivelse: Produktene som er deklartert i denne EPD`n, er produsert av stasjonært utstyr ved fjell uttaket Sørli i Stange kommune. Pukk produsert fra fast fjell gjennom sprenging, pigging, knusing og sikting. Antall runder med knusing og sikting er avhengig av ønsket dimensjon, spesifisering og bruksområde.

LCA: Resultater

LCA resultatene er presentert under for den deklarete enheten som er definert på side 2 av EPD dokumentet.

Systemgrenser (X=inkludert, MND=modul ikke deklartert, MNR=modul ikke relevant)

Product stage				Construction installation stage	User stage								End of life stage				Beyond the system boundaries
Råmaterier	Transport	Tilvirkning	Transport	Konstruksjons/ installasjonsfase	Bruk	Vedlikehold	Reparasjon	Utskiftinger	Renovering	Operasjonell energibruk	Operasjonell vannbruk	Demontering	Transport	Avfallsbehandling	Avfall til sluttbehandling	Gjenbruk/ gjenvinning/ resirkulering- potensiale	
A1	A2	A3	A4	A5	B1	B2	B3	B4	B5	B6	B7	C1	C2	C3	C4	D	
X	X	X	X														

Miljøpåvirkning (Environmental impact)

Parameter	Unit	00. Sprengstein, Sørli	01. Grovknusing, 1. Knusetrinn, Sørli	02. Finknusing, 2. Knusetrinn, Sørli.	03. Finknusing, 3. Knusetrinn, Sørli.
GWP	kg CO ₂ -eq	1,74E+00	2,26E+00	2,51E+00	2,88E+00
ODP	kg CFC11 -eq	2,14E-07	3,00E-07	3,37E-07	3,94E-07
POCP	kg C ₂ H ₄ -eq	8,46E-04	9,42E-04	9,86E-04	1,05E-03
AP	kg SO ₂ -eq	7,61E-02	7,80E-02	7,90E-02	8,04E-02
EP	kg PO ₄ ³⁻ -eq	1,90E-02	1,94E-02	1,96E-02	2,00E-02
ADPM	kg Sb -eq	4,15E-06	5,58E-06	6,76E-06	8,45E-06
ADPE	MJ	1,99E+01	2,76E+01	3,11E+01	3,62E+01
Parameter	Unit	A4			
GWP	kg CO ₂ -eq	8,28E-01			
ODP	kg CFC11 -eq	1,70E-07			
POCP	kg C ₂ H ₄ -eq	1,29E-04			
AP	kg SO ₂ -eq	2,14E-03			
EP	kg PO ₄ ³⁻ -eq	2,95E-04			
ADPM	kg Sb -eq	1,97E-06			
ADPE	MJ	1,36E+01			

GWP Global warming potential; ODP Depletion potential of the stratospheric ozone layer; POCP Formation potential of tropospheric photochemical oxidants; AP Acidification potential of land and water; EP Eutrophication potential; ADPM Abiotic depletion potential for non fossil resources; ADPE Abiotic depletion potential for fossil resources

Leseeksempel $9,0 \text{ E-}03 = 9,0 \cdot 10^{-3} = 0,009$

*INA Indicator Not Assessed

EPD og TSM

Lese en EPD?

- GWP Global Warming Potential, kg CO₂ -eq
  - eq = 1 tonn vare
- Sprengstein 1,74E+00= 1,74 kg CO₂ per tonn vare
- Grovknusing 2,26E+00= 2,26
- Finknusing 2.tr 2,51E+00= 2,51
- Finknusing 3.tr 2,88E+00= 2,88 kg CO₂ per tonn vare
- Sum knust 3 trinn 9,39 kg CO₂ per tonn pukk

- Transport 10 km Euro 6, bil m henger 8,28E-01= 8,28*0,10=0,828 CO₂ per tonn pukk og 10 km

EPD Sørli levert asfalt Sørli

Hamar Pukk og Grus as
Sørli Pukkverk
EPD
Tilslag asfalt 2022

Grunnlag EPD
epd-norge.no
The Norwegian EPD
Foundation

ENVIRONMENTAL PRODUCT DECLARATION
in accordance with ISO 14025, ISO 21930 and EN 15804

Deklarasjonsnummer NEPD-2784-14836-NO
Godkjent dato 14.04.2021
Gyldig til 13.04.2026

Pukk, produsert ved Sørli Massetak, Stange

Kontaktperson produksjon pukk Morten Torp 970 36 255 morten@gholth.no
Knut Rustad 980 83 152 knut@gholth.no
Kontaktperson EPD Bjørn Ottar Ramstad 924 33 078 bjorn@gholth.no

Deklarert enhet:
1 tonn pukk

Materiale, mm	Bearbeiding	Antall knusetrinn	Unit	00. Sprengstein, Sørli	01. Grovkusing, 1 Knusetrinn, Sørli	02. Finkusing, 2. Knusetrinn Sørli.	03, Finkusing, 3. Knusetrinn, Sørli	Sum hentet Sørli
Grus 0/4	Knust	3	kg CO2-eq	1,74	2,26	2,51	2,88	9,39
Pukk 4/8	Knust	3	kg CO2-eq	1,74	2,26	2,51	2,88	9,39
Pukk 8/11	Knust	3	kg CO2-eq	1,74	2,26	2,51	2,88	9,39
Pukk 11/16	Knust	3	kg CO2-eq	1,74	2,26	2,51	2,88	9,39
Pukk 16/22	Knust	3	kg CO2-eq	1,74	2,26	2,51	2,88	9,39

EPD og TSM

Hva er det?

- Ha døkk skjønt det?
- Takk for meg og lykke til med dagen!